

פרק שבעה עשר

יצוא פירות שביעית לנכרים

בפרק הקודם נידונה שאלת היצוא רק מנקודת מבט של איסור הוצאת פירות שביעית (פ"ש) מהארץ לחו"ל. מסקנת הדברים היא ששאלת היצוא איננה צריכה לעמוד למכשול בפני שמירת שמיטה ללא הפקעת קדושת הארץ. עם זאת, אין להתעלם מהעובדה שרוב הפוסקים שדבריהם הובאו בפרק הקודם, ושהניחו את היסוד להתיר ליצוא פירות שביעית, התייחסו לייך ולאתרוגים שבהם שוק הצרכנים הבלעדי כמעט בחו"ל היו היהודים. כמובן, כשאנו באים לבחון את שאלת היצוא בימינו, יש לקחת בחשבון שרוב הפירות יגיעו לידי נכרים. לכן, עלינו לדון כעת בשאלה קשה יותר משאלת היצוא, והיא השאלה האם יש מקום להתיר להאכיל נכרים מפירות שביעית. בפרק זה, נבחן האם גם בעיה זו איננה צריכה לעמוד למכשול בפני שמירת שמיטה כהלכתה ללא הפקעת קדושת הארץ.

1. טעם האיסור - משום הפסד הפירות או משום ביטול מצוותם?

המקור לאיסור האכלת נכרים מפירות שביעית נמצא בתוספתא שביעית (פ"ה, כ"א). שם שנינו: "זאין מאכילין לא את הגוי ולא את השכיר פירות שביעית". תוספתא זו נפסקה להלכה ע"י הרמב"ם (פ"ה הי"ג) שפסק, שאין מאכילים פירות שביעית לנכרי ולשכיר.

אפשר להסביר איסור זה בשתי דרכים שונות. הדרך האחת היא שיש בכך הפסד פ"ש וחילול קדושתם, והדרך השנייה היא שיעוד הפירות הוא שיאכלו ע"י ישראל, ואילו האכלתם לנכרי פוגעת ביעוד הפירות כפ"ש.

לכאורה, כפי שראינו בפרק הקודם בעניין יצוא פ"ש, ייעודם של פירות השנה השביעית הוא להיכל בארץ. לכן, אם ההסבר השני הוא הנכון, סביר להניח שאותו נימוק המתיר להוציא את הפירות לחו"ל בניגוד ליעודם המקורי, מספיק גם להתיר סטייה אחרת מיעוד המקורי ע"י האכלתם לנכרים. שהרי בין אם הפירות נאכלים ע"י נכרי, ובין אם הם נאכלים ע"י יהודי בחו"ל, ייעודם של הפירות אינו מתקיים במידה שווה, שהרי אין הם נאכלים ע"י יהודי א"י.

לעומת זאת, אם ההסבר הראשון הוא הנכון, ובהאכלת נכרים יש משום הפסד פ"ש, הרי שגם אם הותר להוציא פ"ש לחו"ל, בניגוד ליעודם המקורי, הרי לא הותר להפסידם שם בידיים, והוא הדין, שלא הותר לתתם לנכרי.

מדברי החזו"א (שביעית י, יד) משמע, שאיסור מסירת פירות שביעית לנכרים הוא תולדה של חובת שמירת קדושת שביעית. מסירת פירות שביעית לנכרי היא "כעין הפסד". אלא שמדבריו שם, נראה שההפסד הוא כיוון שהנכרי יסחור או ינהג בפירות שלא כדין, ולא שעצם אכילת הנכרי היא ההפסד. אם אמנם כך, נראה, שאליבא דהראשונים שפירשו שאיסור הוצאת פ"ש לחו"ל אף הוא נאסר מאותו טעם, של חשש להפסדם של הפירות, שיבואו להחליפם ולנהוג בהם מנהג פירות חולין, לא שנא הוצאת פ"ש לחו"ל או מסירתם

לנכרי. ואם הותר להוציא לחו"ל למרות חשש זה, הרי אין סיבה לאסור למוסרם לנכרי, שהרי שם יש אותו חשש.

לעומת זאת, בתשובות מהרי"ט (ח"א ס"ס מ"ג ד"ה "ונמצא") משמע שהטעם לאיסור האכלת נכרים הוא, מפני שאנו מחויבים לאוכלם ולא להפסידם, ונתינתם לנכרי היא הפסד שהוזהרנו ממנו. אם אמנם כך הדבר, שיש איסור עקרוני מהותי בהאכלת נכרים מחמת קדושת הפירות ואיסור הפסדם, סביר לומר שאין להתיר הפסד כזה גם אם מסיבות שונות הותר להוציאם לחו"ל. כפי שלא שמענו שפירות שביעית שהוצאו לחו"ל מותרים בהפסד. ואם נתינתם לנכרי הוי כאיבוד בידיים, הדבר יהיה אסור גם אם מסיבות שונות הותר להוציאן לחו"ל.

אלא, שהסבר המהרי"ט איננו פשוט ומוסכם. נראה שלרוב הדעות איסור המסירה לנכרי איננו איסור עקרוני הנובע מהעובדה שאכילת נכרי נחשבת להפסד, אלא דווקא מהעובדה שהאכלת נכרי מוגדרת, בדרך כלל, לייעודם של הפירות ע"פ התורה.

כך נראה מדברי הרמב"ם. באותה הלכה בה הוא אוסר להאכיל נכרי ושכיר, הוא מתיר להאכיל לשכיר חודש או שנה או לשכיר שקצץ את מזונותיו עליו. וכן התיר להאכיל את האכסנייה פירות שביעית. המהר"י קורקוס בפרושו לדברי הרמב"ם מדגיש שאין לפרש שהרמב"ם מתיר רק לשכיר יהודי (כאשר הוא שכיר חודש או שנה), וכן אין לפרש שבאכסנייה כוונתו רק לחיילים יהודים. אלא לדעתו פשוט, על סמך הספרא וגם מסברא, שהרמב"ם מדבר דווקא על שכיר גוי, והוא מתיר להאכילו בכל מקרה שאפשר להחשיבו כאחד מבני ביתו. וכן הוסיף והוכיח המהר"י קורקוס שגם לגבי אכסנייה מדובר בגויים¹.

אם כך, לשיטת הרמב"ם אין איסור עקרוני ומוחלט על האכלת נכרים מטעם איסור הפסד הפירות. שהרי יש מקרים בהם מותר להאכיל גוי מפירות שביעית, ואין בכך משום פגיעה בקדושתם של הפירות. עובדה זו אפשר להבין, אם נקבל שהאכלת גוי מפ"ש אין בה הפסד הפירות ופגיעה בקדושתם, אלא שבדרך כלל, הדבר עומד בסתירה ליעוד הפירות, ואם לאו ממילא אין בכך איסור².

וכן נראה מדברי החזו"א שכתב (שביעית י"ד, ד), שהאיסור לתת לנכרים הוא מצד הציווי של "ואכלו אביוני עמך". בדרך זו מסביר החזו"א את העובדה, שמצד אחד, ההפקד בשמיטה הינו הפקר מוחלט גם לנכרים, ומצד שני, אין למסור להם פ"ש (ואולי אפילו

1. וכ"כ גם ב"חסי דוד" שביעית פ"ה ד"ה מאכילין, וכפאה"ש בית ישראל כ"ד ס"ק ג"ח. וכן כתב גם בחזו"א על הרמב"ם כאן.

2. לכאורה, יתכן לומר, שההסבר בדברי הרמב"ם הוא שאין להאכיל גוי פ"ש, שהרי אין בכלל "אביוני עמך", ולכן הותר להאכילו רק במקרים בהם הוא מסב על שולחן היהודי, כאשר למעשה במקרה כזה, ההיתר להאכילו, הינו מכיוון שאכילה כזו הינה לתועלת היהודי המאכילו, ולא לטובת הגוי (שהרי לגוי אין בי"מ מה היהודי מאכילו). בכל אופן, אולי אפשר לומר, שהוא הדין בכל מקרה שבו האכלת הגוי הינה לתועלת היהודי המאכילו. כגון, כשאין מאפשרים לו ליהנות מפ"ש המופקרים, אלא רק לקנותם מביה"ד כדי ליהנות בכך את היהודי, שאינו יכול לאכול את כל הפירות ומעונין למוכרם או להחליפם בדברים אחרים הנחוצים לו, והדבר נעשה לטובתו ולתועלתו של היהודי.

מותר לשמור שלא ילקטו מהם), כיוון שהם אינם בכלל "אביוני עמך", שלהם מיועדים פ"ש, ואסור להם לבטל את ישראל ממצוותם.

הרחיק לכת עוד יותר "ערוך השולחן", ממנו משמע שאין כל איסור עקרוני על מסירת פ"ש לנכרי, עקב היותו לא יהודי. אלא שהאיסור אמור רק במקרים בהם יש במסירה לנכרי משום פריעת חוב: "ואין מאכילין לא את הגוי ולא את השכיר פ"ש... ולכאורה, הא זהו נגד הפסוק יך ולעבדך ולאמתך ולשכירך וגו', ונלע"ד, דלאו משום שיש איסור להאכיל לעכ"ם פ"ש, אלא דהכי פירושו. דהנה לפרוע חוב מדמי שביעית אסור דזהו כמו לסחורה... ואין מאכילין את העכ"ם כשאתה חייב להאכילו שזהו כפרוע חוב..."³.

לפי דעות אלו נראה, שבמקומות ובמקרים שהותר לייצא, הדבר לא ייאסר מחמת העובדה שהפירות יגיעו לידי נכרים.

2. איסור למנוע מגוי ללקט בשדה

גם אם נחלוק על מסקנה זו, ונאמר, שאפילו למ"ד ששני האיסורים הללו (יצוא לחו"ל ומסירת פ"ש לגוי) נובעים מאותה סיבה של פגיעה ביעוד הפירות, בכל זאת, אין מקום להתיר את מסירת הפירות לנכרים מאותם נימוקים שהותר היצוא, עדיין יש לדון אם איסור מסירת פ"ש לגוי אמור גם כלפי ב"ד.

זאת, כיוון, שכפי שראינו כבר לעיל בפרק ט"ו, האיסור במסירת פירות שביעית לגוי הוא רק לגבי פירות שהגיעו לידי יהודי. אך פירות הנמצאים בשדה, מופקדים גם לנכרים ואין למנוע אותם מלקחת פירות אלו מטעם הפסד פירות שביעית. כפי שאיסור הפסד פירות שביעית ע"י נתינתם לבהמה, אמור רק לגבי פירות שהגיעו לרשות אדם קודם לכן, ולגבי פירות שבשדה אין חובה למנוע מבהמה מלאוכלם. להיפך, מצוות התורה היא שפירות אלו יהיו הפקר גם לבהמה. וכמפורש בירושלמי פאה (ריש פ"ו) שההפקר כשמיטה הינו הפקר גם לגויים ולבהמה. ואי נימא שלמעשה גויים אסורים ללקוט פירות שביעית מהשדה, הרי שחזינן דההפקר בשמיטה הוי לישראל בלבד, בניגוד לדברי הירושלמי ממנו משמע מפורש שאם אדם מונע מגוי ללקוט בשדהו בשמיטה, והוא שומר על השדה מפניו, הרי שלא קיים את חובתו להשמיט את כל התבואה ולהפקירה לכל⁴.

3. הדבר מתאים לשיטתו שנתבארה לעיל בפרק ט"ו סוף סעיף 5, שההיתר לשמור מפני גויים בעירות הסמוכות לספר הינו היתר האמור רק לגבי ב"ד, שאין עליו איסור שמירה.

והשוה למה שכתב ב"שבת הארץ" על הלכה זו, ועיין גם בקונטרס אחרון סימן כ'. לכאורה, מלשון התוספתא ע"פ פרושי הראשונים שדווקא שכירו ואכסניא מותרים, משמע שדווקא כאשר יש לו הסכם החובה תשלום והוא חייב לכלכלו כאחד מבני ביתו אז מותר להאכיל אפילו גוי (וכדלעיל הערה 2), וכאשר זו מתנה גרידא אסור, אך בערוה"ש פירש, שדווקא אכסניא ושכיר הוי כפרוע חוב, מה שאין כן בשכיר לזמן מרובה שהוא מקבל שכרו בממון ואכילתו היא כיוון שהוא נחשב כאחד מבני הבית.

4. ראה שו"ת משגי"ח סימן כ' ס"ק א' שמביא כן גם בשם שו"ת ה"אבני נזר" (חיו"ד תמ"ה). וכמו שנאמר כבר לעיל בפרק י"ד, לגבי מסירת פ"ש לחשוד. גם שם ברור שיש איסור למנוע מחשוד ללקוט בשדה מפ"ש, שהרי במעשה כזה יש משום פגיעה בהפקר הפירות, אע"פ שיש איסור למסור לאדם כזה פירות שביעית שהגיעו לידי ישראל. ואף שם יש סברה לומר, שלביה"ד אין סמכות למנוע פ"ש מחשוד, כיוון שבמניעה כזו יהיה משום פגיעה בהפקר הפירות, ועיי"ש. מהעובדה שיש חובה להפקיר את

יש המביאים ראייה מדבריי הרמב"ם שלא רק שלא מוסרים פ"ש לנכרי, אלא גם מונעים מהם מללקוט בשדה⁵. זאת, על סמך דבריו בפ"ד הל' (בעקבות התוספתא בפ"ד ה"ז): "עייירות ארץ ישראל הסמוכות לספר מושיבים עליהם שומר כדי שלא יפוצו גויים ויבזו פירות שביעית". בניגוד למה שהוצע לעיל על סמך הירושלמי, הותר כאן להציב שומרים כדי שהגויים לא יבזו וילקטו מפירות ההפקר שבשדה.

אלא, שכמו שפרשנו לעיל (בפרק ט"ו) נראה, שמהרמב"ם אין להביא ראייה כנגד דברי הירושלמי. כיוון שהרמב"ם עוסק רק בעייירות הסמוכות לספר ורק אם החשש הוא שהנכרים יבזו לבזו פ"ש. כלומר, כדי למנוע מהנכרים לנצל את שנת השמיטה על מנת לנשל את ישראל מאדמתם ולגזול את כל יבולם. אך לא מצינו שמותר למנוע מנכרים ללקוט פירות שביעית כדרך שלוקט כל אחד מישראל. ולא מצינו כל היתר לשמור בעייירות שאינן סמוכות לספר. להיפך, מדבריו אלו של הרמב"ם ניתן לדייק, שבמקרים רגילים בהם אין חשש ביה, ואין מדובר בעייירות הסמוכות לספר, אין להעמיד שומר מפני נכרים⁶.

3. האכלת גוי פירות שביעית ברשות אוצר ביה"ד

לאור האמור, יש לדון מה דינם של פירות שביעית המצויים ברשות ביה"ד. האם דינם כפירות הפקר, שכל אחד רשאי ללוקטם (כולל נכרי), וממילא, ביה"ד אינו רשאי למנוע מנכרים מלזכות בפירות אלו, כפי שאי אפשר למנועם מלזכות בפירות אלו בשדה. או שברגע שהפירות הגיעו לידי ביה"ד הרי הם כהגיעו לידי ישראל, שהרי בית הדין הינו נציג הציבור הדואג ללקיטת הפירות עבור ישראל. ממילא, ברגע שהפירות הגיעו לידי בית דין, חל עליהם איסור מסירה לנכרים, ולא דמי לנכרי הלוקט בעצמו מן השדה שאסור למנועו.

מבחינת סברה י"ל שמצד אחד ביה"ד הינו נציג הציבור היהודי והוא משתלט על הפירות למען ציבור זה ובשליחותו, ומתפקידו לדאוג שהפירות יגיעו ליעדם, דהיינו ליד ישראל. מצד שני י"ל שכל ההיתר לביה"ד לקטוף ולהשתלט על הפירות נובע מכך שבקטף הפירות והכנסתם לאוצר בניגוד לאחסון פרטי, אין פגיעה בהפקר הפירות, שהרי הפירות עומדיני להתחלק לכל הציבור, וכ"א יקבל מהם כדי צרכו. אך אם נאמר, שברגע שהפירות נאספי ע"י ביה"ד, שוב אין הנכרי רשאי ליהנות מהפירות, הרי שכאוסף ע"י ביה"ד יש משום פגיעה בהפקר הפירות, כיוון שאליבא דהירושלמי ההפקר צריך להיות מוחלט לכל כולל לגויים. כיוון שכך, י"ל שאף שהפירות מצויים ברשות ביה"ד, אינו רשאי למנוע פירות אלו מנכרים. שהרי אם יעשה כן, יהיה באיסוף הפירות משום איסור השתלטות על ההפקר.

התבואה אף לגויים, ואין למנוע מהם מללקוט בשדה, יש גם סיוע למה שהעלינו לעיל, שאין איסור עקרוני על אכילת נכרים, ולכל היותר, יש חובה ויעוד לכתחילה, שהפירות יאכלו ע"י ישראל ולא ע"י גוי.
5. ראה למשל, הרב קלמן כהנא "בענייני יעורר והפקר בשביעית" שנתפרסם בסוף ירושלמי שביעית במהדורתו "חקר ועיון" ח"ב (ראה עמ' תרע"ח). וכ"כ גם בשו"ת משנ"י ח"ב סימן ט"ו סס"ק א שמרמב"ם זה משמע ששביעית אינה הפקר לנכרים.

6. ראה בשו"ת משנ"י הנ"ל. כמו"כ, לא ברור כלל שלדעתו יש חובה להעמיד שומר (כפי שפרשו אחרים ראה הערת המהר"ל דיסקין לספר השמיטה לרב טיקוצ'ניסקי ספ"ב סוף הערה 4), ויתרו נראה מדיון לשונו, שיש כאן היתר להושבת שומר מפני הנכרים. אם כך, בדברי הרמב"ם הללו אין רמז לחובת המוטלת על בעל השדה או על בית הדין למנוע את אכילת הפירות ע"י הגוי. וראה גם לעיל הערה 3.

אלא שבכל מקרה נראה, שאם יש לדון על כך, הרי זה רק לגבי מניעת פ"ש מנכרי ומתגורר בארץ ישראל, אך לא יתכן שביה"ד יטפל בפירות וישווקם לגויי חו"ל. הרי אין זה ותפקיד ביה"ד ומסמכותו לדאוג ליושבי חו"ל, לא גויים ולא יהודים. ממילא, נראה פשוט, שלגבי מסירה לגויי חו"ל, חל על ביה"ד איסור כמו על אדם פרטי. ממילא, יש לדון ולהקל יק על סמך האמור לעיל, שבמקרים שלביה"ד הותר להוציא פ"ש לחו"ל, כחלק מדאגתו ליושבי הארץ², או כשפירות אלו עתידים להפסד בארץ, או שלכתחילה ניטעו על דעת הוציאם לחו"ל, וכפי שהעלנו בפרק הקודם הדין ביצוא פ"ש, יהיה מותר לביה"ד, מאותם ועמים, להעביר פירות אלו גם לידי נכרים, וכפי שנאמר כבר לעיל.

4. מסירת פירות שביעית שלא נועדו מתחילה ליהודים

ראיה להצעה זו ניתן אולי להביא מדברי הגר"מ פיינשטיין (אג"מ י"ד, ג, קכד), הדין שאלה האם יש בעיה של האכלת נכרים בדבר שאינו ראוי כלל לישראל מטעם איסורי ואכלות. מדבריו שם משמע, שיש להשוות דין אכילת נכרים לדין אכילת בהמה, ולדעתו, אמיטה היא הפקר גם לנכרים וגם לבהמה, וכפי שדבר הראוי לאכילת אדם אסור להאכילו לבהמה, כך דבר הראוי לישראל אין להאכילו לגוי, ובשני המקרים יש איסור הפסד פירות שביעית. לעומת זאת, נראה שכפי שדבר שאינו ראוי ואינו מיועד מלכתחילה לאכילת אדם, נותר להאכילו לבהמה (וכמו שנוהגים, למעשה, גם בתרומות שמאכילים אותן לבהמה), כך דבר שאינו ראוי ואינו מיועד לישראל נראה שאין כל איסור להאכילו לגוי. וז"ל האג"מ שם:

"אף שבתוספתא ספ"ה דשביעית איתא שאין מאכילין פ"ש לגוי, ואיפסק כן ברמב"ם פ"ה י"ג, מסתבר לענ"ד שהוא רק בראוי לישראל שהוא כמו שאסור להאכיל דבר הראוי לאדם לבהמה וחייה, אבל לא גרע גוי מבע"ה שיותר להאכילם כשאין ראוי לאדם... ולכן כשם ולבהמה הוא דווקא במיוחדין לאדם, גם הא דאין מאכילין גוי אידי במיוחדין לישראל".

אף על פי שכאמור, האגרות משה דן שם על דבר שאינו ראוי כלל לאכילת ישראל מטעם איסורי מאכלות, יתכן שגם דבר שמבחינה הלכתית ראוי לישראל, אך מלכתחילה יצד וגודל לצורך נכרי, ובכל מקרה אין ישראל יכול ואין ישראל מתכוון ורוצה לאוכלו, יהיה מותר להאכילו לגוי. כפי שנוהגים גם לגבי מאכל אדם הנזרע מלכתחילה לצורך ימוש לבהמה, שמתירים אותו לבהמה אף שלמעשה הוא ראוי גם לאכילת אדם.

בעניין זה, יש להצביע גם על דברי המהר"ט, שדן בעניין תוחים שמטרת גידולם הינה צורך האכלת תולעי משי. המהר"ט כותב: "אילנות שמשעת נטיעתן אינם מיוחדים למאכל לפירות, אלא למשי, לא קרינן ביה לאכלה ולא להפסד, הואיל ומתחילתן אינן עומדים בפירות... ולמה שהם עומדים שרי, דתנן: חשב עליו לעצים הרי הוא כעצים... אע"ג דמאכל דם הוא". לכאורה, אם יש מקום להשוות בין איסור האכלת בהמה ובין איסור האכלת נכרי,

באופן דומה ניסח את הדברים הרב יעקב אריאל שליט"א ב"תחומיק" ד' (עמ' 42 ס"פ י"א ועמ' 43 פ"ג). לדבריו שם יתכן, שאם המצב הוא כזה שביה"ד זקוק ליצוא חלק מהפירות כדי שיתאפשר לו לספק תוצרת חקלאית לשוק המקומי, יתכן ויהיה בכך היתר ליצוא באמצעות אוצר ב"ד. וכן נראית מסקנתו שם, שאין איסור האכלת פירות שביעית לנכרים כשיש עודפי פירות שבלאו הכי ישראלים לא יוכלו לאכול אותם.

הרי שכמו שמאכל אדם שמלכתחילה יועד לצורך אכילת בהמה יש להתירו לבהמה, כך גב פירות שמלכתחילה יועדו לאכילת נכרים אין איסור להאכילם לגוי⁸. לפי זה, נוכל להתיר לייצא פ"ש (גם אם הפירות לא יגיעו דווקא לידי יהודים), ממשע שנטע לכתחילה ע"מ לייצא את פירותיו (ואולי די בכך שלפני צמיחת הפירות היה ברור שפירות המטע מיועדינן לנכרים), או אולי אפילו ממשע שאין אפשרות לשווק את כל פירותיו בארץ לאכילת ישראל.

5. האמנם אסור להאכיל נכרי מפירות שביעית?

לכך יש לצרף את העובדה, שיש אומרים שאין כלל איסור להאכיל גוי מפ"ש. כפ שמצינו בספרא על הפסוק: "והיתה שבת הארץ לכם לאוכלה לך ולעבדך ולאמתך, ולשכירך ולתושבך הגרים עמך": "ולתושבך - מן העכ"ם", דהיינו, מותר להאכיל פירות שביעית גב לפועל ולשכיר גוי העובד אצלך והיושב עמך. מכאן מוכח שבמקרים מסוימים, אין איסור ליהודי להאכיל לגוי פ"ש⁹. מקור זה עומד, לכאורה, בסחירה לדברים מפורשים שמצינו בספרא על המילים הראשונות של אותו פסוק: "והיתה שבת הארץ לכם לאוכלה" - לכם ולא לאחרים. מדרשה זו נראה שאכן יש איסור להאכיל אחרים, קרי נכרים, מפירות שביעית.

יש המיישבים סתירה זו שדרשת הספרא אינה מתכוונת לאסור האכלת נכרים מפירות שביעית, אלא לומר ששבת הארץ שלכם (פירות שגדלו בקרקע יהודית) תהיה לאכלה, ושבו הארץ של אחרים לא תהיה לאכלה. הכוונה שפירות נכרים שגדלו בא"י אין בהם קדושה והנ אינם מיועדים לאכילת כל אחד. ור' בהערות הרב ח"י דינקלס על ס' חזו"א שביעית (בסוף ספרו של הרב קלמן כהנא "חקר ועיון" ד' ור' שם עמ' קע"א הערה י"ב) שכתב "אשתמיטתיה (לחזו"א) מה שכתב הר"ש סירליאו ז"ל לעניין דשרי להאכיל פירות שביעיר לגוי דלא גרע מבהמה, אבל ליתן ולמסור מעות בידו לא, דכתב לכם ולא לאחרים".

וכן כתב גם בשו"ת מנחת יצחק (בח"ו קכ"ו), ותמך את דבריו בירושלמי המפרש שהפקן שמיטה הינו גם לנכרים, וממילא לא יכול להיות כל איסור על אכילת נכרים וגם לא על האכלתם ע"י ישראל, וכמפורש בספרא ובניגוד לתוספתא. וכן הביא גם בסימן קכ"ח שם שהרמב"ם לשיטתו מפרש את דברי הספרא "ולא לאחרים" שאין שמיטה נוהגת בפירות נכרים ולא שיש איסור האכלת נכרים. וכן מפרש גם המלבי"ם שדרשת "ולא לאחרים" איננו מתכוונת לאסור אכילת נכרים מפירות שביעית, אלא היא באה למעט פירותיו של גוי שקנו קרקע בא"י, שאין תבואתו קדושה בקדושת שביעית ואין בה משום איסור ספיחים¹⁰.

8. מהרי"ט ח"א סימן פ"ג. ור' "בית רירב"ד" סימן ו' סע' ז' שמסכים עם המהרי"ט כנגד פאה"ש. ור' שר"י משני" ח"ב ט"ז שמחשבה הקובעת לעניין מאכל אדם או בהמה היא בזמן הלקיטה, ולא בזמן הזריעה.

9. ניתן לומר, שמה שהתורה מתירה להאכיל גוי מפ"ש זה דווקא בתושב הארץ, שאף הוא בכלל תושב הארץ ה"סובלים" מהסוד מזון בשמיטה, אך לכאורה, גוי הגר בחו"ל איננו בכלל תושב הנזכר בפסוק ול יהיה אסור למסור פירות שביעית לכ"ע. אלא שאם לגויים בארץ היו שדות שלהם יש מקום להשוות בי השניים שהרי כמו הגוי בחו"ל כך גם הגוי בא"י יכול לזרוע את שדהו ולהינות מיבולה, שהרי אין זה חייב במצוות השמיטה, ואם התורה החידה לו בכל אופן ליהנות מפ"ש, הרי זה כיוון שההפקד מצ' הישראל חייב להיות מוחלט, ואם כך יתכן וה"ה לגבי גוי הגר בחו"ל שאף לגביו ההפקד הינו מוחלט.

10. הוא מוצא כאן מקור לרמב"ם בפ"ד הכ"ט שהרעישו עליהם הכ"פ, המבי"ט ומהרי"מ. לדעתו, הרמב"ם ל' פירש את הספרא "ולא לאחרים" שיש איסור להאכיל נכרים, כדי שהלכה זו לא תסתור דרש הבא לאח

6. היתר מסירת פירות שביעית לנכרי מטעם שלא גזרו במקום הפסד

יש להוסיף שמצינו ב"משמרת הבית" (בדף כ"ג) במסקנת דברי הגאון מברודי, שאף הוא הצטרף להתיר לייצא פ"ש. נימוקו היה, שאע"פ שגם במקום דחק והפסד אין לעקור מצוות שביעית, מ"מ כשמדובר לגבי פרט מסוים כגון הוצאת פ"ש או סחורה, יש להתיר משום הדוחק. א"כ, נראה שה"ה לגבי הפרט של מסירת פ"ש לנכרים, שכאשר אי מסירת פ"ש לנכרים תגרום להפסד ותביא שיהיה צורך להפקיע מצוות שביעית, יש מקום להקל, כמו שיש להקל להוציא פ"ש לחו"ל. נראה שלדעת הגאון מברודי גם אם הנימוקים דלעיל אין בהם בכדי להתיר מסירת פ"ש לנכרים, אם האלטרנטיבה היא להפקיע מצוות שמיטה לחלוטין, עדיף להקל במקרה הפסד ודחק בפרט זה של יצוא או מסירת פ"ש לנכרים¹¹, ולא להפקיע משום כך את מצוות השמיטה בכללותה.

אם עדיין היתר זה איננו מרווח ואיננו פשוט, נראה שיש מקום במקרים של יצוא, לבצע את מכירת הפירות לגויים הקונים את הפירות, קודם לצמיחת הפירות, באופן של מכירת האילן לפירותיו. ע"י זה להפקיע את קדושת הפירות ולהתיר את היצוא באופן שאין בו כל הערמה, שהרי המכירה הינה מכירה אמיתית וגמורה היצאת אל הפועל ומתבצעת למעשה.

7. סיכום ומסקנות

לאור האמור, נראה שיש בסיס להצעה ליצוא פירות שביעית¹², שהועלתה בפרק הקודם, גם כאשר הפירות יגיעו לידי נכרים. דהיינו, פירות שביעית ישווקו לחו"ל רק אם ניתעו לכתחילה לשם יצוא, או אם אין אפשרות לשווקם בארץ, ורק באמצעות מערכת אוצר ב"ד.

11. מכן המתיר לגוי לאכול מפירות שביעית (עיין באבנ"ז יו"ד ח"ב תמ"ה ס"ק ה-ו וסימן תמ"ו סק"ד, וטו"א ר"ה ט"ו ע"א שרצו לשנות הגרסה בתו"כ במקום אף הגויים - אף הגרים. וראה בס' המפתח במהד' פרנקל).
 12. יש להדגיש שגם אליבא דההחזו"א (וכן כתב גם ה"חסדי דוד" בפרושו לתוספתא הנ"ל), שלכתחילה יש איסור במסירת פירות שביעית לגוי, הרי שמדובר באיסור מדרבנן, ומדאורייתא שרי להאכיל נכרים, והדרשא בספרא הינה אסמכתא בעלמא. וכפי שגם הוצאת פ"ש לחו"ל שלא בזמן הביעור הינה מדרבנן.
 ר' יו"ד רצ"ד ט"ו לגבי מכירה כזו המתבצעת בפירות ערלה האסורים בהנאה, ובספר השמיטה לרימ"ט ח"ב ספ"ג. ואע"פ שאין זה פשוט שמכירה כזו מפקעת קדושת הפירות, נראה שלעניין הוצאת פ"ש ומסירתם לנכרי סג, כיוון שהפירות כעת הם שלו ומותר לו לאוכלם ולהוציאם לחו"ל, ואין כאן מסירת פ"ש שהגיעו לידי ישראל. בצרון כל הנ"ל נראה להתיר לייצא פירות אלו לחו"ל אף אם יגיעו לידי בעליהם הנכרים.